

Jaargang 48 n° 2

Thema Natuurgidsenopleiding 2024-2

Groeningen

voor natuur in en om de stad

Inhoudsopgave

Van het bestuur: Van lente naar zomer	3
Van de redactie: Extra energie door nieuwe natuurgidsen	4
Eindopdrachten Natuurgidsopleiding 2023 – 2024:	
Onderzoeksgebieden cursisten: Onbekende pareltjes	5
Natuur digitaal: Podcastwandeling 'Het verborgen landschap'	9
De Diepenring door de ogen van de natuurgids	10
Natuurquiz en illustratie: zweefvliegen	11
Niet alleen OOG voor de natuur	12
Diplomerings Natuurgidsopleiding	14
Planten redden veel levens	16
Nieuwe voorzitter Julia Hoorman	17
Lezersonderzoek: grote betrokkenheid en een dikke 8	18
Kind en natuur: Naar buiten met die kinderen!	20
Het interessante leven van ... De rivierprik	21
Boekbespreking: How to speak Whale	22
Vrijwilligers beloond met boerderij, biotoop en boot	23
Uit de werkgroepen	24
Activiteiten en excursies	27
Adressen en informatie	28

Agenda herfst/winter 2024

Kijk voor de meest actuele situatie over excursies, cursussen, lezingen en overige activiteiten van IVN Groningen Haren op www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren

Afdelingsblad *Groeningen* op papier of digitaal?

Bij onze groene organisatie IVN ontvangt bijna 51% *Groeningen* digitaal. Van de 499 leden/donateurs zijn dat 254 personen.

Dit heeft voordelen: minder papier en dus minder belastend voor het milieu. Bovendien besparen we op deze wijze druk- en portokosten.

Ook liever *Groeningen* digitaal ontvangen in plaats van per post? Stuur dan een mailtje naar ivn.groningen.lidmaatschap@gmail.com.

Of zou je toch liever weer een papieren versie willen ontvangen, omdat het net even makkelijker leest? Mail dan ook.

Omslag:
De Educatieve eindopdrachten NGO 2023 – 2024
 Illustratie: Frans Kromme

Van het bestuur

Van voorjaar naar zomer!

Wat is het in deze tijd een drukte in de natuur. Alle bomen zijn weer groen, de bloemen staan in bloei en de beestjes zorgen voor een nieuwe generatie. Het is dus een tijd waarin we als IVN Groningen-Haren niet stil kunnen zitten! En dat hebben we ook zeker niet gedaan!

Allereerst hebben we sinds de ALV van 10 maart een nieuwe samenstelling van het bestuur gekregen. Edda Kammenga is officieel gekozen als secretaris en ik, Julia Hoorman, ben door de leden verkozen als de nieuwe voorzitter. Een enorme eer en ik kijk er erg naar uit om me in te zetten voor deze mooie afdeling van het IVN.

Bert Bemer is bezig met zijn laatste jaar als penningmeester. Willem de Boer heeft zich als opvolger gemeld, dus ook in deze vacature zijn we voorzien.

Ook hebben we onze actieve leden en vrijwilligers in het zonnetje mogen zetten tijdens een IVN-uitje. Samen met een groot deel van de actieve leden hebben we een rondleiding gekregen bij een biologisch melkveebedrijf, een boottocht gemaakt over het Zuidlaardermeer en als afsluiter een heerlijke maaltijd gehad bij de Biotoop in Haren. Het was een leerzame, maar vooral ook erg gezellige dag!

Dit jaar hebben we een primeur gehad: een nieuwe-leden excursie. Zowel leden van het bestuur als afgevaardigden van de werkgroepen hebben samen met nieuwe leden een wandeling gemaakt door het Stadspark. Hier werd aan de hand van wat er allemaal te zien was verteld wat we binnen de afdeling doen. Het was een hele mooie manier om elkaar te ontmoeten en dus zeker voor herhaling vatbaar!

En er komen ook nog allerlei mooie excursies en activiteiten aan, zoals een nachtexcursie in de Onlanden en wandelingen op het volkstuincomplex Tuinwijck. Er is in de omgeving zoveel te ontdekken!

Geniet van deze mooie dagen!

Julia Hoorman

ivn groningen haren@gmail.com

Extra energie door nieuwe natuurgidsen

Deze uitgave van Groenigen wordt uiteraard gewijd aan de afgeronde Natuurgidsenopleiding of in IVN-terminologie 'de NGO'. Het zoemde de afgelopen anderhalf jaar in onze IVN-afdeling over de nieuwe lichting enthousiaste mensen die bezig waren met de NGO.

Deze nieuwe gediplomeerden gaan meedraaien in verschillende van onze werkgroepen, of gaan/zijn bij andere landschapsorganisaties aan de slag. We hebben er ook bij de redactie van kunnen profiteren, want er waren twee stagiaires, waarvan één inmiddels redactielid is. En nog meer geluk viel ons ten deel, want bij de oproep in onze lezersenquête was er nog een geïnteresseerde cursist die zich inmiddels bij ons heeft gevoegd.

De inhoud van dit blad wordt voor meer dan de helft gevuld met de NGO-producten. Dat zijn verhalen van deelnemers, die zijn mee geweest met een eindexcursie. Maar ook beschrijvingen van bijzondere stukjes natuur in en om de stad Groningen: onbekende pareltjes. Zo geweldig om te merken dat de diversiteit van de onderwerpen en de aanpak ongekend is. De keuzes van de persoonlijke onderzoeksgebieden smaken naar meer, dat je denkt: daar wil ik ook snel heen!

De groepsgewijze educatieve eindopdrachten zijn ook zeer fantasievol uitgewerkt. Van een 'Bewust Natuur Beleven'-wandeling met doe-opdrachten tot een boottocht door de Groningse Diepenring. Van een gastles voor een groene opleiding tot gebruik van geneeskrachtige planten in de Hortustuinen in Haren, een podcastwandeling en nog veel meer. Nou, om zin in te krijgen!

We hebben onze nieuwe voorzitter Julia Hoorman tussen haar drukke werkzaamheden door kunnen interviewen. Onze vaste quizsamensteller heeft deze keer vliegende vrienden geselecteerd, wat onze vaste illustrator inspireerde tot een prachtige tekening. Kortom energie: overal!

En dan heb ik het lezersonderzoek nog niet eens genoemd: fantastisch dat 133 personen aandacht hebben gegeven aan het beantwoorden van onze vragen. Velerlei tips, ideeën, kritische kanttekeningen, maar ook waardering vielen ons ten deel. We zijn heel tevreden over zo veel betrokkenheid en gaan er vol energie mee aan de slag.

Over energie gesproken ... slakken. Overal, zelfs zwevend aan een slijmdraad, vanuit onze boom in de achtertuin. Dus ze komen ook van boven. Nee, leuker is het bijenhotel, dat 69 kamertjes bezet heeft: dichtgemetseld. Nu wachten tot de jongeren zich naar buiten zullen eten. Onze rhododendron steekt haar energie in dankbare uitbundige bloei, omdat we haar licht hebben gegeven door bomen te snoeien.

In deze editie geen kunst, maar we kunnen beelden bewonderen in Haren: 'Hortus Animalis' tot en met september. Deze ijsvogel maakte mij blij en kreeg er energie van.

Kijk vooral ook op onze website en lees de digitale Nieuwsbrief die vaker gaat verschijnen. Er is voortdurend veel te doen en dus valt er nogal wat te beleven. Veel plezier met het lezen van deze 97^e uitgave.

Namens de redactie, Denise Humalda

Cursisten kiezen en beschrijven hun onderzoeksgebied

Onbekende pareltjes

Peter Verschuren

Onderdeel van de Natuurgidsenopleiding is het kiezen van een onderzoeksgebied dat tijdens de opleiding regelmatig bezocht wordt en waarover een verslag geschreven wordt. Dat levert dus een heleboel informatie op over de natuur in en rond de stad. Informatie waarmee we hier enkele minder bekende gebieden in de schijnwerpers zetten.

Foto's uit de eindopdrachtverslagen, van linksboven met de klok mee: De Hooilandjes (Jeanette Kappelhof, zie blz. 6), De Vork (Maaïke Wechgelaer, zie blz. 7), Roege Bos (Irma Pieters, zie blz. 6), Heemstuijn Stadspark (Susan Boot, zie blz. 7).

De Hooilandjes

De Hooilandjes is het onderzoeksgebied van **Jeanette Kappelhof**. Acht hectaren klein, gelegen tussen het Reitdiep en het fietspad richting het Van Starckenborghkanaal, achter het Zernikecomplex. De naam Hooilandjes geeft aan welke functie het gebied lang gehad heeft. Door de uitbreiding van de stad raakt het wat in de versukkeling en rond het jaar 2000 is het voornamelijk in gebruik als paardenwei. Dat verandert in 2005 als westelijk van het Reitdiep de gelijknamige wijk gebouwd wordt en de overblijvende groene omgeving een plek krijgt binnen de stedelijke ecologische structuur. Het groene gebied gaat voortaan door het leven als verbindingszone Reitdiep-Zernike en De Hooilandjes die er deel van uitmaken, worden heringericht om de natuurwaarden te vergroten. Er komen poeltjes waarin krabbenscheer wordt geplant, er worden wilde planten gezaaid die op klei thuishoren en stukken worden afgeplagd.

De gemeente monitort hoe de natuur zich ontwikkelt in de ecologische kerngebieden en verbindingszones. Reitdiep-Zernike is daarvoor in 2008, 2013 en 2022 geïnventariseerd. In 2013 bleek dat de genomen maatregelen een groot effect hadden: de verscheidenheid aan planten en dieren was sterk toegenomen. Vergeleken met 2013 viel 2022 echter tegen: er werden duidelijk minder soorten waargenomen. Verklaringen daarvoor zijn dat de omstandigheden voor sommige aangebrachte planten toch niet goed genoeg waren, dat het maai-beleid niet helemaal optimaal was en dat poeltjes dichtgroeiden, waardoor bijvoorbeeld krabbenscheer en groene glazenmaker verdwenen. Met de aanpassing van het beleid die vervolgens heeft plaatsgevonden zal de diversiteit in soorten waarschijnlijk weer toenemen.

Planten die Jeanette tijdens haar bezoeken aan de Hooilandjes gezien heeft zijn onder veel andere brede orchis, gevlekte rietorchis, grote ratelaar, gewone agrimonie, dotterbloem, knoopkruid, kraailook, stijve waterranonkel, watermunt en zwanenbloem. Aan vogels heeft ze er onder meer de velduil, bruine kiekendief, kleine karekiet, ijsvogel, rietzanger, rietgors, blauwborst en tuinfluiter waargenomen.

Roege Bos

Iets zuidelijker ligt het Roege Bos, een 25 hectare groot bosgebied dat omsloten wordt door de bebouwing van stadswijken Vinkhuizen en De Held. Het Roege Bos is in de jaren negentig aangelegd op een voormalig depot van suikerbietenafval en heeft daardoor een erg voedselrijke bodem. Begin deze eeuw werd het natuurlijker ingericht en was het een van de eerste locaties waar de gemeente met het doelsoortenbeleid ging werken. Ze benoemde dieren en planten waar het natuurbeleid in het gebied op gericht is en stemde inrichting en beheer af op het scheppen van de omstandigheden die de doelsoorten nodig hebben. Vervolgens wordt gemonitord of en met hoeveel de doelsoorten in het gebied aanwezig zijn. De doelsoorten voor het Roege Bos zijn poelkikker, kleine karekiet, ruige dwergvleermuis, grootoorvleermuis, nachtegaal, egel, wielewaal, holwortel, donzige klit en gehakkelde aurelia.

In 2021 en 2022 is er met veel betrokkenheid van omwonenden een onderhoudsplan gemaakt waarin onder andere het verwijderen van populieren is opgenomen en het planten van lijsterbes, vuilboom, prunus en vlier aan de randen van het gebied. Om de biodiversiteit te vergroten is er een schuin aflopend talud bij de grote vijver gekomen. Uitgangspunt is en blijft dat het gebied geen park is, maar een bos met ruimte voor inheemse flora en fauna waarvan mensen en dieren kunnen genieten.

In het jaar dat natuurgidscurist **Irma Pieters** het gebied regelmatig bezoekt, heeft ze veel planten en dieren gehoord en gezien, maar van de doelsoorten alleen de egel en ruige dwergvleermuis waargenomen. Bij inventarisaties is verder nog wel de doelsoort de gehakkelde aurelia gezien.

Heemtuin Stadspark

Heemtuinen zijn in de ogen van hun bedenker Jac. P. Thijsse ‘educatieve plantsoenen’: plekken waar mensen kennis kunnen maken met inheemse planten en levensgemeenschappen. In de jaren zestig van de vorige eeuw waren ze erg populair en werd er ook eentje van drie hectare aangelegd in de noordwesthoek van het Stadspark.

De Heemtuin in Groningen heeft sinds zijn ontstaan meerdere herinrichtingen ondergaan. In de huidige opzet wordt er met ecologisch beheer gewerkt aan de omvorming naar een soorten- en bloemrijke tuin met verschillende biotopen en een grote biodiversiteit. Bezoekers zien nu een bosrijk landschapspark met een kwelvijver en een poel, een open bosplek, een kruidentuin en een biotoop met veen, mergel- en arme zandgrond. Ook zijn er overblijfselen van een eerdere inrichting als botanische tuin, zoals bamboebosjes en Japanse duizendknoop. Een bijzonder element bestaat uit de restanten van het kunstwerk ‘Natuurlijk Evenwicht’. Dat was een robuust beeld gehouwen uit een eikenboom die moest wijken voor de aanleg van de zuidelijke ringweg, maar is in 2010 doorgerot en omgevallen. Conform de opzet van de kunstenaar blijft de boom liggen om het natuurlijk proces van vergankelijkheid te laten zien.

In het voorjaar toont de heemtuin een prachtig bloementapijt met als blikvanger de intens blauwe bloemen van de overblijvende ossentong. Ook bosanemoon, maarts viooltje, gevlekte en Italiaanse aronskelk, vingerhelmbloem, witte klaverzuring, bosmuur, dagkoekoeksbloem, holwortel en middeleeuwse sneeuwroem bloeien er, evenals de zeldzame en giftige eenbes.

Dat er vooral voor floraliefhebbers veel te zien is blijkt uit de inventarisatie van aspirant natuurgids **Susan Boot**. Haar lijst bevat 112 verschillende plantensoorten. Vogels en andere dieren komen er bekaaid af: daarvan zijn in het onderzoeksjaar 25 soorten waargenomen.

De Vork

Archeologisch Wandelpark De Vork ligt ten zuidoosten van Groningen waar het spoor zich als een tweetandige vork splitst in een lijn naar Zwolle en een naar Hoogezand. Het gebied is in 2019 ontwikkeld: het opstelterrein voor treinen moest weg bij het hoofdstation en kreeg hier een nieuwe plek. Met de inwoners van Haren is toen afgesproken dat er naast het opstelterrein een wandelpark zou komen: De Vork.

Archeologisch onderzoek dat aan de aanleg vooraf ging liet zien dat het gebied een levendige geschiedenis heeft gekend. Er is veel bewerkt vuursteen gevonden uit de trechterbekerperiode, evenals sporen van boerderijen uit de late ijzertijd en de Romeinse tijd en restanten van het vrouwenklooster Yesse dat er tussen 1300 en 1600 stond. De historie wordt in ere gehouden door het nabgebouwde skelet van een boerderij die 2200 jaar geleden op de plek stond waar nu de treinen staan.

De Vork is een wandelpark dat veel mensen met honden aantrekt, maar door de doordachte aanleg en het zorgvuldig beheer wel degelijk natuurwaarden heeft. Een mooi voorbeeld daarvan is de bever die er zijn burcht heeft en die ruime aandacht krijgt van natuurgidscursist **Maaïke Wechgelaer**. In het jaar dat ze er regelmatig observeerde vond ze veel sporen van het dier en zag ze hem ook. In De Vork wordt de bever nog net getolereerd: het gebied ligt op de grens van de gele en de rode zone uit het beverbeheersplan van de provincies Groningen en Drenthe. Groene zone betekent ‘bever welkom’, gele zone is ‘bever aandacht’ en rode zone ‘bever groot risico’. Dat laatste wil zeggen dat ze verplaatst of afgeschoten worden omdat hun gegraaf een te groot risico vormt voor de waterhuishouding. In haar verslag noemt Maaïke niet alleen haar eigen waarnemingen maar noteert ze ook wat er in het cursusjaar gemeld is op [waarneming.nl](https://www.waarneming.nl). Dat levert onder andere een veelheid aan vlinders en libellen op en een opmerkelijke vogelsoort als de waterpieper.

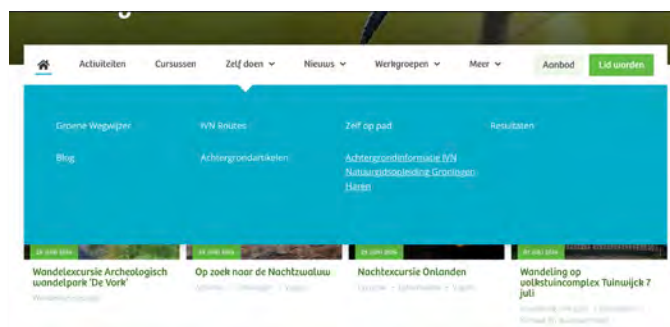
Seizoenen Heemtuin Stadspark. Foto's: Susan Boot

Verlagen op de IVN-site

De lichting '23/'24 van de Natuurgidsenopleiding (NGO) heeft een indrukwekkende serie rapportages over natuurgebieden rond Groningen opgeleverd. Op onze website www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren zijn ze te vinden via > Zelf doen > Achtergrondinformatie IVN NGO (www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren/cursussen/nieuws-achtergrondinformatie-ivn-natuurgidsopleiding-groningen-haren).

Naast de gebieden die op de vorige pagina's beschreven worden zijn dat ook:

- De Koningslaagte (Esther van Barneveld)
- Karding (Koos Boertjens)
- De Baggerputten (Erna Damhof)
- Verbinding Hoornse Meer – Piccardthof (Janny Dekker)
- De tuin van Borg Welgelegen (Marja Kiers)
- Ecologische verbindingzone Westerbroek (Riët Knol)
- Lettelberterpetten (Dimitri Lambermont)
- Voormalige vloeivelden suikerfabriek (Alette Leidekker)
- Norgerholt (Suzanne Oetter)
- Noordsche Veld en Peestermaden (Jeanette Ploeg)
- NAM-park Grijpskerk (Esther Roorda)
- Eetbare natuur in de Oosterparkwijk (Sanne Scheltema)
- De Valge (Brenda Stavast)
- Park Groenestein (Gerry van der Stege)
- Sparrenbos Kolham (Peter Verschuren)

Podcastwandeling – Het verborgen landschap

De (nu gediplomeerde) natuurgidsen **Dimitri, Esther en Brenda** maakten voor hun NGO-eindopdracht deze schitterende 'oortjeswandeling'. Doe jezelf een plezier en ga hem beluisteren.

HET VERBORGEN LANDSCHAP

EEN PODCASTWANDELING DOOR
DE STADSNATUUR VAN GRONINGEN

STARTLOCATIE
Prinsentuin
9711 VV, Groningen

DUUR
50 minuten

DOOR • **Dimitri Lambermont** • Esther Roorda • **Brenda Stavast**
SPECIAL GUESTS • **Jan Doevendans** • Klaas Nanninga

Van zwaluwrotsen tot roekendorpen en van zeereesten tot wisselpaden. Zie jij ze?

Laat je in deze allereerste pilot aflevering van Het Verborgene Landschap meevoeren door de straten van Groningen en ontdek het leven van de Prinsentuin tot aan het Noorderplantsoen

Deelname gratis

TIP

- Download de Spotify app op je smartphone voor de snelste luisterbeleving
- Download de podcast alvast thuis via onderstaande QR - code en luister de wandeling offline
- Zorg voor een opgeladen gsm en vergeet je oortjes niet

Spotify:
[Het Verborgene Landschap](#)

De Diepenring door de ogen van de natuurgids

Menno van Duinen

Op een mooie zaterdag in mei vaart de gehuurde elektrische open IVN-boot door de Groninger Diepenring. Twee keer een groep van twintig personen. Vier afstuderende natuurgidsen, **Marian Bouman, Jeanette Ploeg, Gerry van der Stege en Peter Verschuren**, willen het natuurlijke van de Groninger diepenring laten zien.

Het begint gelijk fantastisch: pal naast de aanlegsteiger van de reguliere rondvaartboot groeit en bloeit van alles, zoals de rode spoorbloem en meerdere soorten varens: muurvaren, tongvaren, steenbreekvaren, en gele helmbloem, hertshoornweegbree, muurleeuwenbek en muursla. Dit soort planten in kademuren noemt men ook wel steenbrekers. Ze zijn beschermd.

Even later wordt op speelse wijze uitgelegd hoe dat gaat met kadebegroeiing, een proces van tientallen jaren om tot het huidige resultaat te komen. De stadsecoloog ontbreekt het aan uren om de huidige stand van de kadebegroeiing precies in beeld te brengen, maar de indruk bestaat dat er veel aandacht is voor bescherming ervan.

Allerlei weetjes komen aan de orde. Het water in de Diepenring stroomt zomers een andere kant op dan 's winters. 's Zomers wordt er water verplaatst van het IJsselmeer naar de landbouwgebieden in Oost-Groningen, 's winters wordt water van de Hondsrug afgevoerd naar het Wad.

Er is een zeldzaam visje, de rivierprik, die de Diepenring gebruikt om van het Gasterense Diep naar het Wad te komen en later als ze groot zijn nog een keer in omgekeerde richting.

De Diepenring wordt normaliter benut door de reguliere rondvaartboot, watersporters, pleziervaarders en drinkebroers. Een rondje om, met een natuurlijke invalshoek, is een verrijking die veel meer mensen dan de huidige veertig personen zouden moeten meemaken.

Een aanrader om een boottocht te laten organiseren door dit viertal gloednieuwe Natuurgidsen.

Er wordt tijdens de rondvaart veel informatie verstrekt en na afloop wordt er een brochure uitgereikt met de treffende naam: 'Een diepje om, Natuurlijk', waarin met prachtige kleurenfoto's de onderdelen verder worden toegelicht. De vijf vindplaatsen of hotspots van de steenbrekers in de kades staan ook beschreven. Verder is er aandacht voor de visstand in de Diepenring, de otter die is gesignaleerd en de groene grachten die in het najaar ontstaan door kleine drijvende waterplanten. Het bijzondere leven van de al genoemde primitieve, zilverkleurige visachtige, de rivierprik, wordt op prozaïsche wijze beschreven.

Rode spoorbloem en muurvaren.

Een mooie
rondvaart voor een
serieus gezelschap
belangstellenden.
Een toch wel
grappige
verspreking over
vogels etende
vissen blijft
grotendeels
onopgemerkt...

Foto's: Frans Kromme

Natuurquiz Zweefvliegen

Weet jij om welke soorten het gaat?

Deze quiz is wel erg moeilijk, dus we hebben een alternatief. Let eens op de verschillen en verzin voor iedere zweefvlieg je eigen naam. We vinden het leuk als je je verzinsels met ons deelt via ivngroningen.redactiegroeningen@gmail.com.

(Zie voor de namen van de zweefvliegsoorten op bladzijde 26.)

Illustratie: © Bert Holtkamp

Niet alleen OOG voor de natuur

Edda Kammenga

Erna Damhof, Irma Pieters en Susanne Oetter maakten als eindopdracht voor de natuurgidsenopleiding een leidraad voor natuurgidsen. De leidraad helpt gidsen op weg om zintuiglijke oefeningen in hun activiteiten op te nemen. Hierdoor laat je deelnemers ‘Natuur Bewust Beleven’.

Bewust Natuur Beleven: door de natuur écht te ervaren, met al je zintuigen, sluit je de natuur in je hart en ontwikkel je een sterkere betrokkenheid bij de natuur. Door jong en oud zelf te laten zien, horen, voelen, ruiken en te proeven, door natuur innerlijk te beleven.

Het is een voorrecht om als gecommitteerde vanuit IVN bij de excursie van Erna, Irma en Susanne te mogen zijn. Ze hebben voor deze excursie ervaren gidsen uitgenodigd, die in het verleden de natuurgidsenopleiding hebben gedaan. Dat past goed bij hun doel: gidsen op weg helpen met hun leidraad. Maar het is ook spannend! Al die ervaren gidsen zijn natuurlijk kritische deelnemers 😊.

We worden met thee ontvangen bij het Roege Bos en gaan op pad, eerst een aantal oefeningen zelf ervaren. Bij een boom staan we stil en gaan we ons blikveld verruimen. Langzaam bekijken we de boom van top tot teen. Er is zoveel wat je aan één boom kunt zien! Hoe staan de wortels in de grond, de kleurnuances, structuren van de bast en de bladeren, hoe bewegen de bladeren, zie de vertakkingen, nog veel meer.

Een korte nabespreking: Bewust de boom ervaren geeft rust, besef van het geheel en de details, leren focussen met aandacht.

Een stukje verder loopt het pad iets omhoog. We mogen ons concentreren op ons lichaam. Hoe voelt de ondergrond, je kuit, je spieren, ben je je er bewust van? Voelt het prettig of niet? Vervolgens gaat iedereen stevig staan, naar keuze met de ogen dicht, om een paar minuten ‘weg te zakken’ in de omgeving. Doel is om je bewust te maken dat je te gast bent in de natuur, en dat je er deel van uitmaakt. Ook hier een nabespreking. Sommigen vinden dit een fijne oefening, anderen hebben er minder mee. Zelf zou ik nooit zo’n oefening laten doen als gids, dat past niet bij me. En dat hoeft natuurlijk ook niet. Je doet als gids wat bij jou en de deelnemers past.

Boom kijken. Foto: Koos Boertjens

Voor de volgende oefeningen worden we in groepjes verdeeld en gaan we in het bos twee dingen sprokkelen waar ons oog spontaan op valt. Zonder na te denken, op gevoel. We maken er op de grond samen een natuurschilderij van. We vinden dit allemaal een leuke werkvorm, speels en creatief. Om de werkvorm te verdiepen kun je elkaar vragen waarom je het gesprokkelde opgepakt hebt. Welke eigenschappen heeft je vondst, zegt dat iets over jou? Dit hoeft je niet te delen, dat is voor jezelf.

Ook hier is het je verantwoordelijkheid als gids om bewust te zijn dat het niet jouw taak is om deelnemers hierin verder te begeleiden of coachen. Als een deelnemer daar behoefte aan heeft, kun je iemand verwijzen naar een natuurcoach of buitenpsycholoog.

En ja, dan moeten wij als ervaren gidsen zelf aan de slag. In ons groepje zijn we om de beurt de gids die de anderen een van de 'Bewust Natuur Beleven'-oefeningen laat doen. Met ondersteuningsmateriaal uit de leidraad komt dat dik voor mekaar. We zijn allemaal enthousiast.

Terug bij het begin staan er soep, hartige taart, pesto en ingemaakte sleedoornbessen voor ons klaar. We hadden onze 'smaak'-ervaring nog niet gehad. Allemaal zelf gemaakt, met wildgeplukte verse planten en kruiden. Heerlijk. Als bonus krijgen we allemaal een exemplaar van hun leidraad uitgereikt. Een geweldige afsluiting van een zeer geslaagde eindopdracht.

Sprokkelen op gevoel. Foto: Riët Knol

Rest mij nog de complimenten te geven aan Erna, Irma en Susanne. Hun leidraad/boekje 'Bewust Natuur Beleven' zou iedere IVN-gids in bezit moeten hebben. Zorgvuldig gemaakt, 58 pagina's vol oefeningen voor Zicht, Gehoor, Reukzin, Smaakzin, Tastzin en Intuïtie. Goede, eenvoudige uitleg en mooi vormgegeven.

Hartelijk dank!

A group of people are gathered in a grassy field with trees in the background. Some people are standing in the back row, while others are kneeling or sitting in the front row. They are all holding diplomas that feature a nature scene. The diplomas have a green header with a photo of a landscape and some text below it. The people are dressed in casual outdoor clothing. The background is filled with tall grass and dense green trees.

Het is zover! De diploma-uitreiking.
Alle nieuwe IVN-natuurgidsen hartelijk
gefeliciteerd!

De gidsen

Achterste rij, van links naar rechts:

Jos Idema, Marja Kiers, Esther van Barneveld,
Susan Boot, Peter Verschuren, Gerry van der Stege,
Dimitri Lambermont, Janny Dekker, Marian Bouman,
Jeanette Kappelhof, Riët Knol, Marjet Poorta,
Beppie van der Sluis, Esther Jonker.

Voorste rij, van links naar rechts:

Maaïke Wechgelaar, Erna Damhof, Susanne Oetter,
Alette Leidekker, Sanne Scheltema, Esther Roorda,
Jeanette Ploeg, Irma Pieters.

Liggend van links naar rechts:

Brenda Stavast, Koos Boertjens.

Het organiserend team

Geurt Verweij, Hiltje Kamminga, Peter Huizenga,
Sieta Schuringa, Olaf van den Ende en
Gerry van der Stege.

Enorm bedankt voor jullie vrijwillige inzet!
Zonder jullie was er geen
Natuurgidsenopleiding geweest!

Planten redden veel levens

Peter Verschuren

Hoe verlevendig je een excursie 'Van plant naar medicijn'? Wel, met een fascinerend opiumverhaal en een zelfgemaakte bonbon met maanzaad bij de klapproos als vertegenwoordiger van de papaverfamilie.

Op 1 juni ontvingen **Janny Dekker, Esther van Barneveld, Riët Knol en Susan Boot** in de Hortus in Haren de gasten voor de educatieve eindopdracht van hun natuurgidsenopleiding. In een rondwandeling van anderhalf uur kwam vervolgens een veelheid aan interessante weetjes aan bod. Over de geschiedenis van de Groningse Hortus bijvoorbeeld, over hoe mensen vroeger achter de geneeskrachtige, voedzame of giftige werking van planten kwamen en over planten met opmerkelijke eigenschappen.

Een aantal voorbeelden maakt goed duidelijk hoe gif en geneeskracht in planten samenkomen. Neem de wolfskers: dodelijk giftig, maar ook de basis van een aantal veelgebruikte geneesmiddelen. Of de taxus: dat het woord toxisch ervan afgeleid is, geeft aan hoe gevaarlijk de boom is. Toch vormt de stof die uit zijn naalden gewonnen wordt een belangrijk bestanddeel van veel kankerbestrijdende medicijnen. Ook de medicinale waarde van de wilg (basis voor aspirine) en berk werd toegelicht. Bij het uitbundig bloeiende vingerhoedskruid (giftig en ook een nuttig medicijn bij hartfalen) bewezen de vele hommels dat de bloem ook een andere belangrijke functie heeft. Aandacht was er verder onder andere voor de herfsttijloos (tegen reumatische aandoeningen) en het sint-janskruid (goed voor heel veel doeleinden).

Bij gecommitteerde Marit Stokkentreeff was er na afloop van de excursie geen enkele twijfel: 'Ik heb ontzettend genoten en natuurlijk zijn jullie geslaagd. Het is mooi hoe jullie duidelijk maken wat de natuur voor de mensen betekent en de presentatie was uitstekend: goed voorbereid, mooi materiaal, meerdere werkvormen en prima contact met de groep. Complimenten.' Een daverend applaus van de excursiedelnemers gaf aan dat die het daar helemaal mee eens zijn. En een aantal sprak daarbij ook het voornemen uit nog eens terug te komen om langer in de prachtige Hortus rond te kijken.

Nieuwe voorzitter Julia Hoorman

‘We koesteren de natuur onvoldoende omdat we er te weinig van weten’

Ze is 28 jaren jong, woont in de stad, werkt als pianiste, muziektherapeut en pianodocent en wil meer jongeren aan het IVN binden. Maak kennis met Julia Hoorman, de nieuwe voorzitter van IVN Groningen Haren.

‘Alleen de stad is niet genoeg voor mij. Mijn ouders wonen heel vrij buiten en ik heb sterk de behoefte daar regelmatig te zijn: detoxen, als het ware. Ik ben opgegroeid in Houwerzijl en Pieterburen en heb van huis uit de aandacht voor de natuur meegekregen. We gingen altijd met zoekkaarten op pad om te zien wat er allemaal groeit en in de vakanties was het wandelen *in the middle of nowhere*, soms tot vervelens toe. Mijn favoriete plekken zijn ook de gebieden uit mijn jeugd waar ik de meeste herinneringen aan heb: de dijk en het wad op gaan bij Pieterburen, wandelen bij Suyderoogh in het Lauwersmeergebied.’

Hoe kwam je bij het IVN terecht?

‘Toen de klimaatdreiging enkele jaren geleden heel urgent werd, dacht ik: ‘Voordat ik er moedeloos van word, moet ik wat gaan doen.’ Ik ben actief geworden in de Jonge Klimaatbeweging. Daar ben ik nog bij, maar die richt zich wel erg op de politiek, op Den Haag. Ik miste de aansluiting bij het lokale, wilde ook hier wat doen. Ik zag op Link 050 de vacature voor voorzitter van het IVN en heb geïnformeerd of die nog open stond, en dat was het geval. Ik ben toen lid geworden van het IVN, eerder was ik dat niet. Ik vind het heel mooi dat het IVN sterk de positieve kant van de natuur benadrukt. Het grote probleem van nu is dat we de natuur niet genoeg koesteren, en dat komt doordat we er te weinig van weten. Natuureducatie is dus heel belangrijk: het vormt de basis om er beter voor te gaan zorgen. En mij helpt het actief zijn in het IVN om me iets minder moedeloos te voelen.’

En toen werd je meteen maar voorzitter...

‘Ja, ik ben niet erg haantje de voorste, maar heb wel vaker de voorzittersrol op me genomen in commissies waar ik in zat. Ik denk dat mijn kracht ligt in het vasthouden van de grote lijnen, bezig zijn met het geheel.’

Heb je je al een beeld van de organisatie gevormd en doelen gesteld voor jezelf als voorzitter?

‘Ik vind het mooi om te zien hoe zelfredzaam de werkgroepen zijn en hoe goed ze werken. Waar ik een taak voor mij zie, is in het naar buiten treden: contacten met andere organisaties versterken, kijken hoe we de vele kennis die er in het IVN opgebouwd is breder kunnen delen. En ik wil me inzetten om meer jongeren aan ons te binden. Een eerste stap daarbij is zorgen dat jongeren zich aansluiten bij activiteiten die we organiseren. Een mooi voorbeeld daarvan heb ik vorige week al bijgewoond: de eindpresentatie van twee jonge natuurgids-cursisten. Zij hadden vrienden en vriendinnen uitgenodigd die weinig met het IVN hebben, maar super geïnteresseerd waren.’

Lezersonderzoek: grote betrokkenheid en een dikke 8

Denise Humalda

Dit voorjaar hebben wij een oproep gedaan onder jullie, onze lezers, een enquête in te vullen. We vroegen naar jullie mening over Groeningen. Daar is uitgebreid op geantwoord met veel meningen, ideeën en suggesties. Hieronder zie je een samenvatting van de reacties en de geopperde mogelijkheden om ons ledenblad te verbeteren.

We hebben bijna 500 leden/donateurs, waarvan ongeveer de helft het blad digitaal leest. Er waren 133 deelnemers die de enquête hebben ingevuld. 71 procent van hen leest de papieren versie. Een mooie score van 81 procent leest heel wat of vrijwel alles. En de mensen die *Groeningen* lezen, waarderen het blad. We kregen heel wat lof toegezwaid voor de inhoud, de vormgeving en prachtige foto's, en een gemiddeld rapportcijfer van ruim 8, met vier mensen die zelfs een 10 gaven. De lezer die een 1 gaf, zal wel per ongeluk vergeten zijn er een 0 achter te zetten...

Op de vraag of er verhalen waren bijgebleven uit de laatste uitgave kon 60 procent zich de nodige onderwerpen herinneren, bijvoorbeeld over paddenstoelen, Karding, jeugdactiviteiten, de dieren van Wladimir de Vries, de vogelgeluidenapp en het vliegend hert. Gelukkig lazen mensen ook de oproep dat het bestuur dringend nieuwe leden zoekt. De vacatures zijn inmiddels ingevuld: hulde!

De suggesties voor nieuwe onderwerpen gaven ook een prachtige diversiteit. Twee pagina's vol tips. Het varieerde van meer gevoel / ervaring en humor en minder feiten / inhoud, tot wees kritischer op het beleid en schrijf niet klakkeloos ambtelijke stukken over. Meer aandacht voor natuurbescherming en ecologisch beleid wordt bepleit, terwijl anderen blij zijn dat er niet te veel doemverhalen in staan.

Lezers willen ook graag meer lezen vanuit de deelnemers, zoals interviews over ervaringen en meningen van kinderen, maar ook oudere deskundigen. Het voert te ver om hier alle concrete ideeën over artikelen op te sommen. Maar daar gaan wij zeker mee aan de slag.

Praktische tips kregen we ook: "Doe de afbeeldingen wat groter, want er is veel witte ruimte". En men wil graag goed op de hoogte worden gehouden van de activiteiten. Dat kan natuurlijk niet met een blad dat 2x per jaar verschijnt. Maar wel met de *Nieuwsbrief*, die tussendoor wordt rondgemaild. We overdenken of we deze gaan uitbreiden, ook met inhoudelijke artikelen.

De ideeën om *Groeningen* nog mooier of interessanter te maken waren ook van velerlei aard: "Een serie over een terugkerend onderwerp", "In deze tijd moeten we met klem toe naar meer actie, bescherming en herstel van de aarde, dus toegespitst op tips voor thuis", "Ik houd van nieuwe, kleine initiatieven, die bijdragen aan de instandhouding / verbetering van de natuur", "Verwijzingen naar meer specialistische groepen / clubs wanneer je dieper op dingen in wilt gaan", "Interview eens iemand die niets met natuur zegt te hebben, dat zou wel eens heel verrassend kunnen zijn".

Het idee een poster op de middenpagina is trouwens makkelijk uitvoerbaar, want dat kan nu al. Kijk maar eens naar de verschillende uitgaven. Maar ook artikelen "Over het milieu, onderwijs en groene spelen", "Minder stad, meer over de buitenruimte", geef plek aan: "De schoonheid van de gewone dieren, zoals de kauw, kraai of roek", "Een rubriek over adviezen aan hondenbezitters over hondengedrag" of "Een rubriek over bos-/weidegebieden bezoeken".

We krijgen het nog druk met de uitvoering van alle tips en ideeën. Gelukkig hebben we ook een *Nieuwsbrief*, dus we kunnen de innovatie gaan spreiden.

Met dank aan allen die
de moeite namen om de
enquête met aandacht
in te vullen. Wij gaan
aan de slag!

©artoon: Peter Verschuren

Zeer verheugd waren wij over de opgave van 12 personen die bereid zijn mee te schrijven. Deze mensen zijn benaderd en hieruit hebben zich twee personen aangemeld om in de redactie plaats te nemen. Wegens tijdgebrek zal de ene als schrijvende journalist bijdragen. De andere gaat vol meedoen nu de Natuurgidsenopleiding (NGO) is afgerond. Daarnaast zijn er mensen die regelmatig een stuk willen schrijven over een actueel onderwerp. Dit is een mooi resultaat van onze enquête. En het toont ook weer aan dat de NGO een kweekvijver is voor nieuw talent in onze afdeling.

Hof Elsbusch

Vakantie voor natuurliefhebbers in het Elbedal-Duitsland

Ervaar de rust, ruimte en prachtige natuur op ca. 380 km van Groningen. Veel broed- en trekvogels zoals kraanvogel, rode en zwarte wouw, zeearend, visarend, grauwe klauwier en vele andere soorten.

Vakantiewoningen voor 2 tot 6 personen, rustig gelegen in prachtige omgeving

Kontakt: Elena Konrad und Heiko Nagel

www.hof-elsbusch.de

vergroent op niveau
daken • muren • en meer

Triple duurzaam met Munus

1 Groendak
Zorgt o.a. voor biodiversiteit, schonere lucht, isolatie. En verlengt de levensduur van de dakbedekking.

3 Waterberging
Vang regenwater op door het plaatsen van een groendak of een regenton. Hiermee kun je het riool ontlasten.

2 Zonnepanelen
Wek je eigen groene stroom op en verlaag je energierekening en de CO2 uitstoot.

Ben je al duurzaam, maar wil je meer? Wij helpen je naar dubbel of triple duurzaam!

munusvergroent.nl of bel 06 448 55 779

Naar buiten met die kinderen!

Foto: <https://batteredhope.blogspot.com>

Ingeborg Ross

Bah, wandelen...

“Natuur is saai”, vertelde een kind me. Wat bleek: hij moest geregeld met zijn ouders mee uit wandelen en vond er niks aan.

Hoe krijg je kinderen zonder tegenstribbelen mee de natuur in? Door het anders te benoemen, bijvoorbeeld: “We gaan op speurtocht.” of “We gaan een onderzoek doen.” (Detective spelen). Hieronder een aantal ideeën waarmee je kinderen enthousiast zou kunnen maken. Ze zijn gericht op wat je in de regio Groningen-Haren kan vinden.

Actief wandelen

Met gevonden takjes kunnen jongere kinderen pijlen op de grond leggen: “Dan weten we hoe we straks terug moeten.” Of je laat ze zo zelf een route maken, als dat kan.

Zijn de kinderen al wat ouder? Vaak vinden ze het geweldig om buiten foto's te gaan maken. Laat ze een interessante boom, een mooi landschap of iets heel anders vinden om daar af en toe een plaatje van te schieten. Geef ze eens een zakje en een grijper mee om onderweg afval op te ruimen. Er ligt genoeg!

Zoeken en onderzoeken

Veel kinderen vinden het spannend om spoorzoeker te zijn. Neem dus eens een IVN-zoekkaart Diersporen mee. Of zoek samen die vogel die je hoort.

Kleine beestjes onderzoeken is heel aantrekkelijk voor kinderen. Ook hiervoor heeft het IVN zoekkaarten. Onderweg kan je altijd wel ergens een boomstam omrollen om ze te bekijken. Tip: je kunt een gratis vergrootglas-app op je smartphone zetten. Daarmee kan je de diertjes (en ook mosjes) goed bekijken. Maar een echt loepje is natuurlijk ook fijn. Eveneens te koop in de IVN-webwinkel.

Natuurbingokaarten, gedownload of zelf gemaakt, (zie de vorige *Groeningen*) zijn natuurlijk altijd leuk om mee te nemen. Of laat ze eens zoeken op kleur: geef een kleurenkaart (uit de bouwmarkt of zelf laten maken): wat heeft precies dezelfde kleur?

Tip

Veel kinderen vinden van alles en nog wat om mee naar huis te nemen, voor een verzameling of om mee te knutselen. Natuurlijk moeten ze wel weten dat je daar niet in mag overdrijven, want de natuur heeft alles eigenlijk zelf nodig. Het is handig ze een eigen (rug)tasje te geven. Zo voorkom je dat je er zelf mee moet gaan sjouwen, en je begrenst meteen de hoeveelheid.

Het interessante leven van ... de rivierprik

Peter Verschuren

Is een dier dat zich maar op één plek in Noord-Nederland voortplant, zich voedt als Dracula en wel of geen vis is, interessant genoeg voor deze rubriek? Dan gaan we het hier hebben over de rivierprik.

Het leven van de rivierprik begint in het Gasterense Diep, en in onze regio alleen dáár. De jonge prik is blind en tandeloos, graaft zich in totdat alleen zijn kop boven de rivierbodem uitkomt en leeft van dood organisch materiaal en algen die hij uit het water filtert. Na een jaar of vier is hij zo'n 50 centimeter lang en volwassen. Zijn leven verandert dan drastisch. Hij krijgt ogen en een zuigmond met tanden en gaat op reis: via Drentsche Aa, Groningse Diepenring en Eemskanaal naar zee. Ook zijn eetpatroon verandert dan volkomen: de volgroeide prik zuigt zich vast aan levende of dode vissen en leeft van hun bloed en weefselvocht. Na enkele jaren in zee verdwijnen de tanden weer en start de terugtocht naar het Gasterense Diep. Daar aangekomen maakt de prikman een nestkuil, zuigt zich vast aan een vrouw en paart met haar, waarna beide sterven.

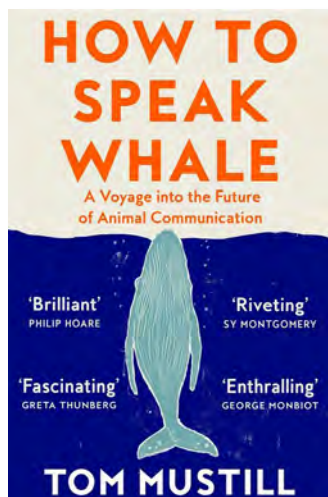
Rivierprikken worden vaak gezien als vissen: met hun lichaamsbouw lijken ze op palingen. Toch worden ze anders ingedeeld: ze behoren tot de rondbekken, een groep die afwijkt van de vissen doordat ze kaakloos zijn en een beendergestel hebben van kraakbeen in plaats van bot. Prikken behoren tot de oudste gewervelde dieren op de planeet. Ze zwemmen al honderden miljoenen jaren rond. In Nederland zijn paaiplaatsen van de rivierprik bekend in de Maas, Waal, Niers, Roer en Drentsche Aa (Gasterense Diep). Op de meeste recente Rode Lijst heeft de soort de status 'gevoelig', wat wil zeggen 'stabiel of toegenomen, maar zeer zeldzaam.' Naast de rivierprik kennen we ook de verwante beekprik (kleiner dan de rivierprik en iets minder zeldzaam) en de zeeprik (groter en erg zeldzaam in Nederland).

Een recente bedreiging voor de rivierprik plaatste de beheerder van het Gasterense Diep, Staatsbosbeheer, voor een dilemma. De bever. Die is helemaal op zijn plek in het voortplantingsgebied van de prik, maar maakt diens leven een stuk lastiger door dammen te bouwen die de stroming uit het water halen en barrières opwerpen op de tocht naar zee. Om de rivierprik te behouden zijn daarom her en der beverdammen verwijderd of lek gemaakt met een buis waar het water door kan. 'Met pijn het hart', volgens boswachter Kees van Son, en beverconsulent voor de provincies Groningen en Drenthe Cindy de Jonge. 'Het liefst zouden we de bevers hier gewoon hun gang willen laten gaan.'

Prikken werden vroeger veel gegeten en zijn ook nu in mediterrane landen een gewaardeerde lekkernij. Een Bordeaux' traditioneel gerecht bestaat uit zee-prik met prei, rode wijn en rauwe ham, dat urenlang moet sudderen. Het wordt gegeten met croutons met knoflook.

Rivierprikken. Foto's: [wikimedia.org](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Petromyzon_marmoratus_1.jpg) | Tiit Hunt, inzet: M. Buschmann

Boekbespreking

Paul Kusters

How to speak Whale – A voyage into the future of animal communication

Tom Mustill

Engels, paperback, 2022

ISBN 978 000836342 0 €10,99

De spreeuwen in mijn tuin reageren op de koolmees. Maakt de mees een geluid dat hun aandacht trekt of is het zijn vlieggedrag? Of een combinatie van die twee signalen? Zeker is dat zij nu ook naar de voederplek vliegen en de mees verjagen. Wie, net als ik, de vogels bijvoert en de tijd neemt om te zien wie wat eet, hoe en wanneer, die ziet ook ander gedrag en hoort van alles. Ik vind communicatie tussen dieren interessant. En ja, dus ook met ons, menselijke dieren. Als de krant schrijft dat een dierentuin vloekende papegaaien weghaalt omdat mensen zich er mogelijk aan kunnen storen, dan wil ik het naadje van de kous hierover weten. Het is daarom niet raar dat mijn oog in de boekhandel valt op een boek met de intrigerende titel 'How to speak whale'.

Tom Mustill, de auteur van het boek, is bioloog, schrijver en documentairemaker. Ik kende hem via een filmpje, lang voordat ik ook maar een letter van hem gelezen had. Hij is een van de twee kayak'ers die aan de dood ontsnaptten toen een bultrug bijna op hun bootje landde. Bijna. Een bevriend wetenschapper vertelt hem dat de walvis de boot probeert te ontwijken, dat dit zichtbaar is in de draai die het beest op het laatste moment maakt. En dat is precies de aanleiding voor zijn boek.

Naast tal van vragen roept het gedrag zeker één bij Mustill op: wat zou de walvis vertellen als ik met hem zou kunnen praten? Hij duikt in de geschiedenis van onderzoek naar de manier waarop dieren communiceren en gaat op zoek naar de nieuwste inzichten hierover. Hij laat ook zien dat het idee 'dieren gebruiken taal, dierentaal' het onderzoek ernaar juist blokkeert. Lang blijkt 'taal' voorbehouden te zijn geweest aan menselijke dieren. En in het verlengde daarvan vertelt hij veel over walvissen.

Mustill neemt ons mee in het hypermoderne onderzoek naar de geluiden die walvissen (en andere dieren) maken. Big data en AI helpen ons om deze geluiden te duiden. We ontdekken dat het complexe structuren zijn, die aan specifieke gebeurtenissen gekoppeld lijken. Al 'improviseren' sommige walvissen ook eindeloos rond een thema.

Maar wat hij vooral doet is een pleidooi houden voor een benadering van walvissen (en dieren in het algemeen) die vertrekt vanuit de walvis. Zie de walvis als een intelligent zoogdier dat gericht communiceert met dieren uit zijn groep en misschien wel met ons. Er zijn talloze betekenisvolle ontmoetingen tussen deze twee zoogdieren, zo laat Mustill ons lezen. En een daarvan levert een zeer leesbaar boek op, vol feiten en prikkelende vragen.

www.tommustill.com

Vorig jaar zond VPRO de documentaire 'Stem van de natuur' uit met ondermeer Tom Mustill:
www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/kijk/afleveringen/2023-2024/stem-van-de-natuur.html

Vrijwilligers beloond met boerderij, biotoop en boot

Ernst Flentge (tekst en foto)

De actieve IVN-leden kregen op zaterdag 13 april een dagje uit aangeboden.

Op de parkeerplaats bij De Biotoop in Haren kwamen mensen van de werkgroepen, het bestuur en andere activiteiten bijeen. De organisatoren, Els van de Boomgaard en Bert Bemer, wachtten daar iedereen op. Ieder kreeg een naamsticker met een icoontje van het IVN-onderdeel waarin hij of zij actief is. Het werkte: mensen bekeken elkaars sticker en zo zat de goede stemming er direct goed in.

We reden met een historische FRAM-bus naar 'Wilma's Erf' in Onnen. Op dit biologisch- dynamisch boerenbedrijf werden we gastvrij onthaald door de eigenaren die uitlegden hoe ze hun melkveebedrijf met 85 koeien en 130 ha land runnen. In hun familiebedrijf proberen ze zo milieuvriendelijk mogelijk te werken en de natuur te gebruiken bij de bedrijfsvoering. Hun boerderijwinkel en webshop worden veel bezocht. In twee groepen kregen we een rondleiding waarbij alle vragen (ook de kritische) openhartig werden beantwoord terwijl we ondertussen verrukt naar een rondvliegende zeearend keken.

Na dit bezoek reden we om het Zuidlaardermeer naar Paviljoen de Leine. De groep werd in de bus gesplitst in de raamkant- en de gangpadzitters. De eerste groep kon voor eigen rekening wat gaan gebruiken in het restaurant, terwijl de tweede groep in de boot ging zitten om over het meer naar de vogeluitkijktoren te varen. Een behoorlijke wind veroorzaakte enige deining en golfslag, zodat het water soms over de boot spetterde. Maar dat kon de pret niet drukken. Men ging uit voorzorg wel zoveel mogelijk achterin zitten. De gids van het Groninger Landschap vertelde over de natuur en historie van het meer. Onderweg zagen we een paartje steltkluten overvliegen, onderduikende futen, meerkoeten, waterhoentjes, aalscholvers en veel meer, waaronder een fraaie beverburcht. Aangekomen bij de vogeluitkijktoren in het Foxholstermeer zagen we geen tweede groep. Toen we belden waar ze bleven, bleek dat wij naar de verkeerde uitkijktoren waren gevaren. De terugweg kostte 45 minuten met opnieuw veel gespetter.

Ondanks dat de uitkijktoren gesloten bleek te zijn bleef de stemming goed en waren de onderlinge contacten top! De groepen wisselden van plek en wij liepen terug naar Paviljoen de Leine. Onderweg genietend van allerlei natuur: planten en vogels. Vooral de snor, tjiftjaf, fitis en Cetti's zanger lieten zich goed horen.

Al met al kwamen we goed gemutst een uurtje later aan bij het restaurant van De Biotoop in Haren. Een drankje stond klaar met vers gebakken naanbrood en biologische en vegetarische hapjes. We kregen uitgebreide uitleg over alle ingrediënten in de prachtig opgemaakte schalen. De planten 'liefhebbers' kwamen nu goed aan hun trekken. Ze lieten zich de daslook, Japanse duizendknoop, mierikswortel, kokos, salades, prachtframboos bloemen, en nog veel meer zeer goed smaken. Tussendoor was er veel tijd om heerlijk bij te praten. We sloten af met een biologisch toetje en natuurlijk koffie of thee.

Bestuur, hartelijke dank voor deze dag, waar we met plezier op terugkijken.

Natuurkids

Pluk de Lente

Het voorjaar werd op 16 maart 2024 in Woldwijk, Ten Boer ingeluid met “Pluk de Lente”. Kinderen met hun ouders speurden naar vogels, zochten naar eieren en waterbeestjes, keken naar ontkiemende bonen en ontluikende knoppen en katjes, en telden de jaarringen van een heeeel oude beuk van bijna 200 jaar.

Aan het eind van de middag werden hommels met fladderende vleugels gekleurd, geknipt en geplakt.

Foto: Ankie Schmidt

Vleermuizen spotten

Gezien het koude en natte voorjaar was het even de vraag of dit jaar de vleermuisexcursie op 20 april door kon gaan. Gelukkig was het die avond droog en na een boeiende uitleg door Liesbeth van de Vleermuiswerkgroep gingen we met batdetectors op pad. Pas aan het eind van de avond lieten de dwerg- en watervleermuizen zich horen en zien. Een mooie afsluiting van een koude excursie.

Mini-Natuurfestival in de Oosterparkwijk

Speciaal voor de kinderen uit de Oosterparkwijk was er op 1 mei een Mini-Natuurfestival. Een doe-, leer-, speel-, kijk-, en beleefmiddag voor kinderen met medewerking van diverse organisaties zoals Jonge Onderzoekers en IVN Natuurkids.

Geïnspireerd door pluisjes van de paardenbloem die door de wind worden weggeblazen konden kinderen iets bedenken om een gedroogd boontje zo lang mogelijk in de lucht te laten zweven.

Vanaf vijf meter hoogte werden boontjes aan parachutes, helikopters en draaimolentjes losgelaten. Het boontje dat het langst bleef zweven verdiende een prijsje. Hoe inspirerend kan een pluisje van een paardenbloem zijn...

BiotOpenDag

Op zondag 26 mei waren de Natuurkids ook weer van de partij bij de jaarlijkse open dag van de Biotoop in Haren. Met schepnetjes en zoekkaarten konden kinderen met hun ouders het waterleven in het vennetje bij de Open Kas onderzoeken. Ook was er de gelegenheid om insecten te knutselen. Er zijn heel wat lieveheersbeestjes, rupsen en vlinders gemaakt!

Helpende handen gezocht

De werkgroep Natuurkids bestaat uit Lianne, Ankie, Brenda en Anouk. Wij zijn altijd op zoek naar helpende handen! Structureel als lid van de

werkgroep, maar ook incidenteel als vrijwilliger bij onze activiteiten. Mail hiervoor naar natuurkids.groningen@gmail.com.

Werkgroep Wilde planten tuinen

Lezing kruidentuinen groot succes

Ernst Flentge, coördinator Werkgroep Wilde Planten tuinen

Woensdagavond 29 mei was de zaal in Terra MBO gevuld met 57 bezoekers voor de lezing van Nico Rookmaker over kruiden- en kloostertuinen. De kruidentuin van klooster Ter Apel, waar hij beheerder is, is ooit beplant en aangelegd met advies van de Hortus in Haren. Met een aanvulling van eigen wensen zijn er uiteindelijk 200 soorten geplant.

De historie van de Hortus (in 1642 begonnen door de overname van de tuin van Henricus Munting) passeerde de revue, evenals belangrijke botanici en kloostertuinen. Ook kwam de humorenleer aan de orde. Dit is de leer van hoe de vier lichaamssappen (bloed, gele gal, zwarte gal en slijm) in relatie staan met de vier elementen (lucht, vuur, aarde en water) en de vier jaargetijden. Planten en kruiden werden als middel voorgeschreven om de lichaamssappen in balans te brengen.

De signatuurleer van planten (Von Hohenheim 1493 – 1541) werd uitgelegd en toegelicht met fraaie planten. Deze leer kijkt naar de uiterlijke kenmerken van planten. Komen die overeen met delen van het menselijk lichaam, dan geeft dat een aanwijzing voor welke delen van het lichaam je de plant kunt gebruiken. Als voorbeeld: stinkende gouwe heeft geel sap en is dus goed voor de gal.

Nico sloot af door de toehoorders te betrekken bij een aantal Groningse dialectnamen van planten. En er was ruime aandacht voor en discussie over kruidengebruik. De boeiende lezing werd afgesloten met een luid applaus.

Yohân Bergsma
Meesterschilder

Meidoornlaan 3
9771 AN Sauwerd
050 526 97 34
www.ekoschilder.nl

Plantenwerkgroep

Excursie naar natuurgebied Hasbruch in Duitsland

Ernst Flentge, plantenwerkgroep (tekst en foto)

Op zaterdag 11 mei vertrok een groepje oud cursisten van de bomencursus met leden van de Plantenwerkgroep naar het Hasbruch bos. Een prachtig zonnetje schijnt daar door het voorjaarsbladerdak. In de zon is het veel warmer dan onder het loof. (Hoe belangrijk zijn bomen voor het klimaat!)

Als je er al jaren en jaren komt, dan vallen je de verschillen op. De mate waarin het productiebos wordt geëxploiteerd is veel minder geworden. Je ziet fraaie verschillen in de stadia van het productiebos. Ook de onderbegroeiing zie je evolueren.

Bij het Urwald aangekomen blijken de entreepaden gebarricadeerd. Het wald is afgesloten. Tekstborden geven aan dat het oude bos in een afstervingsfase is beland. Veel bomen van honderden jaren oud laten al veel takken vallen. We lopen eromheen, maar kunnen gelukkig toch alle oerbomen zien. De Amalieneiche ligt er nog steeds na 40 jaar te vergaan, prachtig om te beleven/zien. En dan als uitsmijter de Frederikeneiche van 1250 jaar. Ook helemaal omrasterd tegenwoordig. De toeristendruk werd te groot. Maar toch mooi om te zien. Een excursie om nooit meer te vergeten.

De 1250 jaar oude Frederikeneiche

VERREKIJKER WINKEL.NL
Poelestraat 19 Groningen | 050-312 86 84

Meer dan 300 verschillende verrekijkers
Telescopen en statieven uit voorraad leverbaar
Warmtebeeldkijkers en outdoor tassen
Persoonlijk en specialistisch advies

SIPKES [●]
beeldbepalend

Namen van de zweefvliegen
(blz. 11):

- 1 Citroenpendelvlieg
- 2 Bosbijvlieg
- 3 Gewone pendelvlieg
- 4 Witte reus
- 5 Hommelbijvlieg
- 6 Bosbandzweefvlieg
- 7 Doodskopzweefvlieg
- 8 Blinde bij
- 9 Grote langlijf

Nieuwe activiteiten

Excursies en cursussen worden vaak pas een maand van tevoren gepland en op de website gezet. *Groeningen* komt maar 2x per jaar uit, dus is onderstaand overzicht beperkt.

We gaan vaker een *Nieuwsbrief* versturen, zodat we onze nieuwe activiteiten onder de aandacht kunnen brengen.

Het overzicht op onze website is altijd actueel:
www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren/natuuractiviteiten

Het overzicht van excursies, cursussen en overige activiteiten van IVN Groningen Haren, is altijd actueel op onze website:
www.ivn.nl/afdeling/groningen-haren/natuuractiviteiten

Wandeling op volkstuincomplex Tuinwijk

Wanneer: Zondag 7 juli, 4 augustus en 1 september

Tijd: Vanaf 10 uur tot half 12

Waar: Start vanaf de rode banken voor de portiersloge van Tuinwijk aan de Helperzoom 8

Kosten: De deelname is geheel gratis

Opgave: Bij Peter Huizenga, excursie@tuinwijk.nl onder vermelding van het aantal deelnemers

Tuinwijk is een volkstuincomplex aan de Helperzoom in de stad Groningen. De verrassende tocht met gids

door boeiende stadsnatuur duurt bijna anderhalf uur. Dit jaar nog op zondag 7 juli, 4 augustus en 1 september.

Excursies Noorderplantsoen

Wanneer: Zondag 14 juli, 8 september, 13 oktober, 10 november, 8 december

Tijd: 10.30 tot 12.00 uur

Waar: Verzamelen bij Paviljoen Zondag

Opgave: Niet nodig

Informatie: Mailen naar hgakamminga@telfort.nl

Het Noorderplantsoen is een prachtig en gevarieerd park midden in de stad Groningen.

Ike Pots en Hiltje Kamminga geven eens per maand een natuurexcursie in dit mooie park. Er is altijd van alles te zien. Elke maand is het weer anders en elke maand laten we ons weer verrassen.

Natuurkids

Hou de website in de gaten voor plaats en tijd

Uilenballen pluizen Natuurweek Biotoop – rond 24 juli

Bodemdierendag – zaterdagmiddag 28 september 2024

Microscopiedag – zaterdag 9 november 2024

Foto: Hiltje Kamminga

Adressen en informatie

IVN Groningen Haren
Korreweg 94
9715 AG Groningen
ivn.nl/afdeling/groningen-haren
ivngroningenharen@gmail.com

Bestuur

Voorzitter

Julia Hoorman

Secretaris

Edda Kammenga
ivngroningenharen@gmail.com

Penningmeester

Bert Bemer
ivn.groningen.fin-adm@ziggo.nl, 050-2803416
IBAN NL37 SNSB 0339 5045 36
t.n.v. IVN afd. Groningen Haren

Leden

Lianne van den Brand, Maaïke Everink, Ernst Flentge,
Hiltje Kamminga, Jan van der Til en Fokke Veenstra

Ledenadministratie

Frans Kromme
ivn.groningen.lidmaatschap@gmail.com

Contributie/administratie

Je kunt lid worden van het IVN voor (minstens) € 25,-, waarvan de helft ten goede komt aan de lokale afdeling. Als lid kun je actief worden in een werkgroep, projectgroep, de redactie van de *Groeningen* of in het afdelingsbestuur.

Leden ontvangen het afdelingsblad *Groeningen* en de nieuwsbrief van de afdeling, en daarnaast ook het landelijk tijdschrift *Mens en Natuur*.

Graag alle wijzigingen doorgeven aan onze ledenadministratie! Denk hierbij aan een verhuizing, een overschrijving naar een andere IVN-afdeling, een nieuw e-mailadres of een opzegging.

Werkgroepen en coördinatoren

Vogelwerkgroep

Willy Sjaarda
ivn.gh.vogelwerkgroep@gmail.com, 06-25583942

Werkgroep Wilde planten

Ernst Flentge
ivngroningen.plantenwerkgroep@gmail.com,
050-5349131

Werkgroep Wilde planten tuinen

Ernst Flentge
ivngroningen.wildeplantentuinen@gmail.com,
050-5349131

Werkgroep Stadsecologie

Jan van der Til
stadsecologie.ivngroningenharen@gmail.com

Werkgroep Natuurkids

Lianne van den Brand
natuurkids.groningen@gmail.com

Werkgroep Natuur en meer!

Edda Kammenga
ivngroningen.natuur.en.meer@gmail.com

IVN Consulentenschap Groningen

Postbus 6095
9702 HB Groningen
groningen@ivn.nl
050-3135933

Vrijwilligersconsulent

Linda Prosé

IVN Landelijk

Postbus 20123
1000 HC Amsterdam
www.ivn.nl
020-6228115

Groeningen verschijnt tweemaal per jaar.

Kopij voor *Groeningen* 2025-1 vóór 1 december 2024 sturen naar:
ivngroningen.redactiegroeningen@gmail.com of
Grote Kruisstraat 6, 9712 TT Groningen

Redactie

Edda Kammenga
Frans Kromme (fotografie)
Denise Humalda (eindredactie)
Peter Verschuren

Vormgeving

Jan Faber (www.enitals.nl)

Druk & verspreiding Editoo.nl